

SJECHINAH: De Ruimte, waarin ZIJ verblijft.

Ik was in een grote kerk, voor de zondagsviering. De kerk was overgoten met zomers zonlicht, de pianiste vulde de ruimte met tedere muziek, het koor zong en wij zongen mee, de voorganger hield een goede preek over de symboliek van al die broodverhalen in het evangelie van Marcus, er waren voorbeden voor onze zo geteisterde wereld en voor wat ons ter harte gaat. Kortom: een bovengemiddeld goede zondagsviering. Één element van de viering werd niet genoemd – wordt bijna nooit genoemd –: de Lege Ruimte, of Ruime Leegte, waarin wij samenkomen.

Ooit was men hier gevoeliger voor. De spiritualiteit van het oude Rome kende het bestaan van de “Genius Loci”: de zeer specifieke goddelijke aanwezigheid op een bepaalde plaats. En ook in de Christelijke traditie werd dat respect voor de genius Loci voortgezet.

De kerkruimte werd “het Huis van God” genoemd; de Rooms katholieke liturgie kende vieringen, speciaal gewijd aan de consecratie van bepaalde kerken – Sint |Jan van Lateranen; Maria Maggiore – .

“*Terribilis est locus iste*” werd er met woorden uit het Eerste Testament gezongen: “Deze plaats is ontzagwekkend”. En ook nu nog bemerk je het verzet en de emotionele protesten, wanneer een kerkgebouw moet worden afgestoten of gesloopt: “*Ik ben in die kerk gedoopt! Mijn ouders zijn vanuit die kerk begraven!*”. Die Ruimte is hun dus heilig geworden, of wij en de economische situatie dat nu verantwoord en rationeel vinden of niet.

Als de sloop toch moet doorgaan zou het heel goed zijn, als men in de voorbereiding ook dat element van de “Genius Loci” zou respecteren en eren, wellicht zelfs met een viering, waarin deze Aanwezigheid, die in die Ruimte verwijlt, geëerd wordt en wordt verzocht om met ons dit gebouw te verlaten. Een “Uitvaart”, juist van die Aanwezigheid, die nu verdreven gaat worden, zoals ook de gelovigen dit kerkgebouw moeten opgeven.

In de Bijbelse traditie is dit aanvoelen overduidelijk aanwezig. De Aanwezige was in het brandende brembos, dat niet verbrandde; zij trok met het volk mee in een wolkkolom en een vuurzuil; Zij daalde neer op de |tabernakeltent; Zij vulde de pasgebouwde tempel met zoveel energie, dat de priesters er even niet konden binnentreden;

Jesaia ontwaarde die Aanwezigheid in de rookwolken boven het

offeraltaar; Elia beseftte haar komst in de zachte windvlaag boven op de berg Horeb – dat woord betekent: Leegte – nadat hij letterlijk de gehele (geloofs)structuur van het Joodse volk achter zich had gelaten, en zo dus in de Leegte terecht gekomen was. En deze Aanwezigheid verliet de tempel, toen de Babyloniërs op het punt stonden het gebouw te vernietigen. Zij ging mee naar Babylon, in ballingschap, samen met het geteisterde volk.

Later zullen Joodse mystici deze Aanwezigheid een naam geven: SJECHINAH. Het is een vrouwelijk woord en verwant met woorden als: wonen, verblijven, verwijlen. En in die Joodse mystiek groeide haar betekenis uit tot een symbool van de vrouwelijke, moederlijke, medelijdende, machteloos aanwezige, altijd als in een moederschoot allen en alles omvattende Ruimte. De “Moeder van barmhartigheid”.

De Rooms katholieke leer maakte God echter zo mannelijk, zo tot een “Almachtige Vader”, dat deze Sjechinah voor de gewone gelovige uitweek naar de moeder van Jezus, naar Maria. Zij werd het moederlijk, vrouwelijk, mededogend gelaat van de Eeuwige, of theologische scherpslijpers nu vonden, dat Maria hiermee aanbeden werd, of niet!

De Ruimte, waarin Zij verwijlt. Of: de Ruimte, die Zij is. Want bij de eeuwige valt alles samen tot een enige eenheid. En nu wordt het kerkgebouw ineens heilig: Mamma God is als deze grootse wijde Ruimte, waarin wij welkom zijn, waarin wij samenkomen, waarin wij vieren, spreken en zingen, waarin wij wellicht ook stil zijn en luisteren naar die ons als een moederschoot omvattende, liefdevolle Ruimte; waarin wij mogen zijn, of anderen of wijzelf ons daar waardig genoeg voor vinden of niet.

De Ruimte is open en hoog. Zij oordeelt niet of veroordeelt niet, zoals oneindig mededogende liefde niet meer kan oordelen of veroordelen. Anders zou zij ophouden oneindig en onvoorwaardelijk te zijn. In allerlei volksverhalen leeft dat gevoel rond Maria: voor vele Christenen heeft in haar de genius loci: de Sjechinah haar woning gevonden. Wie haar trouw blijft, al is het maar met één letter – Mariken van Nimwegen noemde zich in haar verbond met de duivel “Emmeke” – zal worden gered.

Ja, er zijn zelfs verhalen, dat zij na de rechtvaardige veroordeling van de verdoemden door haar Goddelijke Zoon – Matteüs 25 – zelf naar de hel afdaalt om iedere verdoemde alsnog te redden. Want niets en niemand valt

ooit buiten de Sjechinah: de Ruimte van liefdevolle aandacht van Mamma God. Haar genade is immers onvoorwaardelijk, of haar rechtsprekende Zoon het daarmee eens is of niet.

Is de Sjechinah alleen verbonden met de heilige Ruimte van een tempel of kerk? Natuurlijk niet. Overal waar Ruimte ontstaat, kan Zij verwijlen. Als ik een ander vergeef, ontstaat er die Ruimte. Als ik een ander help, opneem, troost; als ik naar het levensverhaal van een ander luister, dan geef ik hem/haar Ruimte-om-te-leven. Dan maak ik de openheid, die heilige Ruimte is. In de traditie van Johannes werd dit als volgt geformuleerd: *“Wie in de liefde is, is in God en God is in hem of haar. Want \God is liefde”*.

Ook Jezus erkende de Joodse traditie van deze Aanwezigheid, toen Hij een wijsheid van Zijn volk aanhaalde: *“Waar twee of drie in Mijn naam aanwezig zijn, ben Ik in hun midden”*. De Naam: ha'Sjem: JHWH: IK-BEN-ER-MET-EN-VOOR-JULLIE. Zo verwijlt de Sjechinah ook in de levensruimte, die mensen voor mensen maken.”Ich und Du”, als Goddelijke Ruimte (M. Buber).

En soms ontmoeten wij die Sjechinah, die genius loci, als wij diep onder de indruk raken van de Ruimte van een berglandschap of van de zee, of wanneer wij opgenomen worden in de schoonheid van een muziekstuk. Want die Sjechinah kan nergens anders zijn dan overal. Alles ontstaat, groeit, leeft, werkt in die Moederschoot-van-mededogen. Het enige noodzakelijke is, dat ook ik er in mijn besef – in mijn geloven – aanwezig kom. Zoals Meister Eckhart o.p. (rond 1315) het in een preek omschreef:

God riep de dingen uit het niets: uit het niet-zijn, tot het zijn, dat zij in Hem vinden. Waar zouden de schepselen kunnen zijn, als ze niet in het zijn, als oergrond, zouden zijn?Buiten het zijn kan er niets zijn.....Hij heeft dus alles "In den beginne" geschapen, want in Zichzelf, in het "in den beginne" zelf.(Alles is in God:NU)

God heeft alles zo geschapen, dat Hij niet met scheppen opgehouden is, maar dat Hij altijd door scheidt en tot scheppen komt.

(Opus tripartitum.)

God als Moederschoot, als levensruimte, waarin alles en iedereen mag uitgroeien tot wat en wie hij/zij in aanleg is. God als Sjechinah. Te mooi om niet waar te zijn. Hiervan is de lege, hoge, grootse ruimte van een kerkgebouw een prachtig symbool. Of wij dat zien of niet.

Augustus 2015. Leo Raph. A. de Jong o.p.